

AVTONOMIST

Celoletna naročnina 37 50 D
mesečna 3 50 „
Posamezne številke se računijo po 75 p.
Inserati se računajo: pol str. 350 D, manjši sorazmerno. — Pri malih oglaših beseda 25 p.

Izhaja vsako soboto

Kaj hočemo?

III.

Notranja ureditev Jugoslavije je v ozki zvezi z njeno zunanjo politiko, ker ni vse eno, po kakšnih načelih se vlada; zakaj stališče v notranjosti razsvetljuje tudi naše razmerje do neodrešene domovine v Primorju in Korotanu ter nastopanje nasproti Bolgarom.

Ako so se dne 1. decembra 1918. leta združili Srbi, Hrvati in Slovenci v skupno državo, je bila to posledica zgodovinsko danega položaja, kakor ga je bila ustvarila svetovna vojna. Jugoslovanstvo je pa slovenstvo, hrvaštvo, srbstvo in bolgarstvo, ki si tako slede po svoji zemljepisni legi in zato tudi jezikovno-duševno. Mimo tega prirodnega dejstva ne bi smeli iti nikoli, ker Slovenca vodi pot do Srba po Hrvatu, a ne preko njega in proti njemu. Kjer sta pa hrvaštvo in srbstvo pomešana med seboj, da ju ni mogoče ločiti, kakor n. pr. v Erceg-Bosni, tam moramo zlasti mi zagovarjati sporazum, ker Slovenci nimamo narodnih prepričanj z nobeno slovansko skupino. Isto velja glede srbsko-bolgarskega spora v Macedoniji.

Kakor je bila in je še Erceg-Bosna sporna pokrajina med Hrvati in Srbi, tako so se vršili in se vrše boji med Srbi in Bolgari zaradi Macedonije, ki je tudi mešana dežela. Glede njenih prebivalcev, ki tvorijo prehod med srbstvom in bolgarstvom, se bližamo objektivnosti, ako smatramo večji južnovzhodni del za bolgarski, dočim se nagiba manjši severozapadni del srbstvu. Ko se je pred prvo balkansko vojno leta 1912. dosegel sporazum med Srbijo in Bolgarijo, so se priznali Bolgarom oni kraji Macedonije, ki leže južnovzhodno od črte Kriva Palanka—Struga, t. j. nekako vsa druga Macedonija razen Skopeljskega.

Ti spori se morejo trajno rešiti le v sporazumu, t. j. z avtonomijo v federalistični Jugoslaviji, a nikakor ne s centralističnim nasiljem. Dokler tega ne bo, dotlej ne zavladala mir v naši državi. **Konsolidiranje**

vsega južnega slovanstva, ki je naravnost zgodovinska potreba, vsebuje pogoj, da pride najprej do sporazuma in končno do združenja z Bolgari. Prvi korak do tega je ureditev macedonskega vprašanja v smislu sprave. V srbsko-bolgarskem vprašanju se je treba vrniti k tradicijam Bolgara Karavelova in Srba Markoviča iz 60. let, ki sta širila misel medsebojne zveze obeh narodov. Združena Jugoslavija, ki bi po svoji notranji uredbi odgovarjala ne le zgodovinskemu razvoju, ampak tudi prirodnim in življenjskim zahtevam sedanosti, bi bila kos zunanemu položaju ter rešiteljica bratov v Primorju in na Koroškem. Ona bi bila kristalizacijsko jedro, da bi se okrog njega zbral ostali Balkan, in most do Rusije — svojega hrbitišča v zvezi narodov in držav. Takšna Jugoslavija »od Triglava do Balkana« bi bila porok miru, ker bi z odstranitvijo medsebojnih bojov uspešno odbijala vsak poskus kapitalističnega izigravanja in izkoriščanja za namen tujega imperializma. Jugoslovan bi postal sam svoje sreče kovač.

Kdo naj izvede federalistično Jugoslavijo? Meščanske stranke in njih priveski prostovoljno tega ne store, ker jim to ne koristi. Potrebujemo kruha in miru, potrebujemo pa tudi duševnega očiščenja in pomlajenja, kakor ga je oznanjal **Ivan Cankar**. Združiti se morajo **kmetje, delavci in izobraženci**, da pribore veljavo teoretičnemu in praktičnemu delu v duhu pravičnosti. Svetovna vojna nas je postavila pred nove naloge, ki zahtevajo za svoje uresničenje novih ljudi; zakaj »o domovina, kdor te ljubi zdaj, ljubiti mora s črnim gnevom v duši« (Župančič). Ali napoči za Slovence tisti **Župančičev** »vseh živih dan«, da postane verska, narodna in socialna misel prosta vsake osebne ali klikovske špekulacije ter zavladala med nami v javnem življenju — **načelnost**, kateri bi moralo strankarstvo služiti!

Dr. Drag. Lončar.

POLITIČNI PREGLED.

A. Domača politika.

Delo v parlamentu. Parlamentu oziroma vladi se z delom naenkrat zelo muči. Pod streho hočejo spraviti kar čez noč tri važne zakone: državni proračun, ameriško posojilo in zakon o voj-

ni odškodnini. Kako vestno bodo ti zakoni izdelani, o tem raje ne govorimo. Parlament bo imel namreč tri seje dnevno, kar mora umoriti tudi najtrše živce. Govoril bo pač eden in drugi poslanec o tem in onem, vladna večina pa bo ko-

nečno sprejela vse, kar bo vlada hotela. To, kar se danes v Belgradu imenuje parlament, ni niti karikatura parlamenta.

Državni proračun. Razprava o državnem proračunu se nadaljuje. Zadnje dni so „sprejeli“ računске postavke za vrhovno državno upravo za pravosodje in za prosveto. Znamenit je bil govor demokratskega „uskoka“ dr. M. Rojca o prosvetnih razmerah na Hrvaškem. Rekel je, da mora ves pouk na Hrvaškem popolnoma propasti, če bo vlada naučne hrvaške ustanove od ljudskih do najvišjih šol tako „podpirala“ kot jih doslej. Za Belgrad seveda je denarja dovolj na razpolago, zlasti hrvaškega in slovenskega.

Minister Pucelj v krizi. O gospodu ministru Pucelju se še danes ne vé, ali bo ostal še nadalje minister ali ne. Samostojni kmetje so namreč kot vladna stranka prisiljeni, da glasujejo za ameriško posojilo. Ker bo pa morala tudi Slovenija plačevati dober del obresti za to posojilo, je Pucelj sklenil tudi za Slovenijo zahtevati nekaj od ameriškega denarja. Tega pa Srbijanci ne dajo, ampak očita jo ne samo samostojnežem, ampak vsem Slovincem sploh — grdo lakomnost! Pucelj pa ne odneha. Ker pa baje tudi vlada ne odneha, zato bi moral po parlamentarnih pravilih Pucelj pravzaprav iti. Upajo pa, da ne bo šel, ampak da bo popustil. Cela zadeva pa precej diši po — novih volitvah, kjer bi bilo stališče samostojnežev precej otežkočeno, če kot vladna stranka ne bi svojim volilcem prav nič prinesli iz Belgrada.

Vladna kriza, ki je pretila prošli teden, je odklonjena, ker so se demokratje radikalcem popolnoma udali. Demokratje sami sicer pravijo, da so vprašanje zasedbe notranjega ministrstva, vsled česar je spor nastal, „odložili“. To je pa le lepša beseda za „udati se“. Če bi bil Pašič namreč res šel, bi bili morali tudi demokratje iz vlade. Ker pa niso bili čisto sigurni, da bi se kralj v slučaju krize naslonil ravno na demokratje, ampak bi bil ravnotako lahko izročil vladu tudi radikalom, zato so se raje udali, da ostanejo lahko še nadalje

pri vladnih koritih, in sicer kolikor mogoče dolgo. Zato tudi novih volitev za državni zbor še ne bomo imeli tako kmalu. Zakoniti obrok, ko bi morale biti nove volitve, pride prihodnje spomlad. Toda prav lahko je mogoče, da novih volitev ne bo niti na spomlad, ampak da bodo današnji oblastniki sklenili vladati dalje.

B. Vnanja politika.

Naš minister za vnanje zadeve dr. Ninčič je sklenil, da bo vsako soboto sprejemal časnike in jim razložil pri tej priliki naš vnanjepolitični položaj. To lepo navado so že zdavnaj vpeljali po vseh modernih državah. Vprašanje pa je, če bo gospod minister časnikarjem objasniti naš vnanji položaj tako, kakoršen je v resnici. To se navadno ne zgodi nikjer, zato je treba taka poročila čitati z velikim premislekom.

Naš spor z Italijo še vedno ni poravnani. Vzrok temu neurejenemu stanju so vedne vladne krize na eni ali pa na drugi strani Jadranskega morja.

Laška vlada je odstopila. Laška vlada je doživela v parlamentu veliko nezaupnico in je morala vsled tega odstopiti. Kdo bo hotel vzeti sedaj državne vaje Italije v roke, še ni znano. Težko stališče bo imela vsaka laška vlada zaradi divjanja fašistov po deželi. Organizacija fašistov je laška vlada sama ustanovila in jo izdatno z denarjem podpirala, sedaj pa ji je zrastle čez glavo.

Konferenca v Haagu se bo še nadaljevala. Rusi se zahtevam kapitalističnih zapadno-evropskih držav trdovratno upirajo, pač pa so pripravljene pogajati se s posameznimi podjetniki in družbami glede gospodarske obnove Rusije.

Razmere v Nemčiji so še vedno nerazčiščene. Zakon, ki ga nameravajo uvesti za varstvo republike proti monarhistom, potem ustanovitev posebne državne policije s sedežem v Berlinu, ki bi zasledovala „politične“ zločince, potem spor med Bavarci in Prusi — vse to so stvari, ki se ne dajo rešiti naglo. Vse kaže na to, da čakajo Nemčijo še hudi notranji boji, ki utegnejo roditi dalekosežne vnanjepolitične posledice.

Spoznanje.

Upokojeni srbski polkovnik Nikola Premović, inace velik demokrat in še večji centralist, je napisal v listu »Pokret«, glasilu zagrebških jugoslovanskih narodnih omladincev, sledeči članek:

»Nič ne gre protivnikom državnega in narodnega edinstva tako na roko, kakor strahoviti sistem današnje uprave. **Prej bi se jo smelo**

nazivati »javni škandal«, kakor pa državni upravni sistem. Vsaki nacionalni idealizem ostane pust in jalov pred realnostjo, ki preti, da ubije vsako nado na boljšo bodočnost naše države. Vsaka nacionalna borba postane sterilna. Njen teoretičen idealizem prejema težke zausnice in pesti režimske politike. Današnji režim nosi teoretično na

LISTEK.

Profil.

Dr. France Ilešič.

Dr. Francé Ilešič se je rodil v štajerski oblasti kraljevine Srbija, Hrvata in Slovencev. Prvič je delal l. 1902. nemško maturo in šel na potovanje v popolnoma neznanu mu kraje na Bled in na Koroško. Leta 1922. je delal v Osijeku jugoslovansko maturo in se sestal v vlakcu z vinjenim hrvatskim profesorjem, ki je jokal in rekel, da bo vse dal kralju. Nemško maturo je dr. Ilešič naredil, kako je z jugoslovansko, ne ve se. (Primerjaj o tem podlistek v „Jutru“ z dne 13. julija 1922 pod naslovom: „Moja jugoslovanska matura“.)

* Opomba uredništva: Obrnili smo se na naučno upravo v Osijeku, ki nam je sporočila, da med kandidati, ki so napravili maturo, ni Ilešičevega imena.

Dr. Ilešič razume slovenski, hrvatski in srbski ter govori in piše jugoslovanski, nemški in še marsikaj drugega.

Dr. Ilešič je bil pred vojno gimnazijski profesor v Ljubljani in si je sezidal vilo. Rad je v Ljubljani in Zagrebu. (Glej podlistek v „Slovenskem Narodu“ z dne 3. avgusta 1921). Med vojno je bil zaprt ves čas, kar ni bil zapor prekinitven po njegovi lastni izjavi z internacijo. Torej je bil zaprt 14 dni. Tudi počevati ni smel med vojno, samo plačo je dobival. Je narodni mučenik.

Po vojni je postal profesor za slovenščino v Zagrebu in predava o jugoslovenščini. In ravno tukaj se jasno vidi, da Slovenec nima sreče. Kajti zagrebška „Narodna politika“ je pisala, da ni objavila predavanj dr. Franceta Ilešiča, vsled neznanega števila slušateljev in zlasti vsled nivoja, na katerem stoji predavanje. Od časa, ko je postal dr. Ilešič profesor v Zagrebu, se

podpisuje: dr. Fr. Ilešič. (Primerjaj podlistek v „Jutru“).

Dr. Ilešič (in tudi Ilešić) ljubi vse Slovence, Poljake posebno od tistega časa, ko je bilo oddati mesto poslanika v Varšavi. V to svrhu je ustanovil v Ljubljani „klub prijateljev poljskega naroda“.

Delovanje dr. Franceta Ilešiča se da razdeliti v dve glavni periodi: v periodo pred vojno ali ilešičijansko in periodo po vojni ali ilešičijansko. (Primerjaj o tem IV. odstavek tega spisa).

Glavni znak prve dobe je navdušenje (v meji zakonov) za hrvatstvo in druge periode navdušenje za srbstvo (čez zakone), ali da se izrazimo v plastični antitezi: Stanko Vraz in Kovačska devojka.

Z izjemo smeri je ostalo delovanje dr. Franceta Ilešiča v obeh perijodah skoro enako, dasi mnogostrano. Sem je šteti: podlistke (v prvi perijodi v „Slovenskem Narodu“, v drugi v „Jutru“), govore na

raznih banketih in skupščinah „Matic“, govore (zlasti o bitki na Kosovem) pred narodnimi prazniki, pogrebne in nagrobne govore in še mnogo, mnogo drugega. Baje piše včasih tudi nepodpisane podlistke. Glavni znak vsega tega delovanja je poleg že omenjenega navdušenja (cf. sub 7.) izrazita jugoslovenskost, ki si daje izraza s tem, da začne in neha vsak stavek z junačkim „jaz“ oziroma „ja“. Poleg tega konštata, kdo in kdaj pride v zgodovino. (Glej citirani podlistek v „Jutru“).

Letos bo šel predavati v Varšavo o Jugoslovenih.

Radi morebitnih nadaljnih želj opozarjamo uredništvo biografskega leksikona na že omenjeno Kraigherjevo drama in na osebo „Janez Sladkost“.

Naročajte in širite „Avtonomista“.

svojih ledjih načela državnega in narodnega edinstva, toda s svojo zmedno praktično politiko veže s težkimi vrvmi roke in noge propovednikom tega državnega in narodnega edinstva. Izgleda, da si je ta režim postavil za nalogo: da v praksi zanika upravičenost takšne države, da z realnimi dokazi osmeši tiste idealiste, ki jo branijo. Človek pride v dilemo, da kot borec enega principa in ene ideje ne deluje proti svojemu boljšemu prepričanju ali pa, da ovekoveči upravno zlo, ki je mogoče orodje nasprotnikov naše narodne države. Četudi odstranimo plemensko sentimentalnost, zgodovino in tradicije, rivaliteto in hegemonijo, ekonomski in psihološki moment, se na vsakem koraku spodtaknemo na nepremostljivih pogreških upravnega življenja. To čuti narod neposredno. Zato ne izgublja samo vere v državo, temveč tudi mrzi državo, ker ne more pojmovati, da je namen države otežkočiti mu življenje. Predvsem velja to za naš narod onstran Save in Donave, kjer je Avstrija bila uvedla vzorni upravni red. Danes nas še tepe stara srbska uprava, ki je tako neurejena in nepopolna, da predstavlja najusodnejši činitelj pri ustvarjanju nezadovoljstva narodnih mas. Tam, kjer je javnost poznala mnogo boljši sistem, se je primerjanje vsililo samo od sebe, in to je bilo usodno za prestiž novega stanja. Narod ne pozna visokih nacionalnih in svetovnih političnih vprašanj, niso mu dostopna sestavljena socijalna, gospodarska in finančna vprašanja. Toda neobičajno je občutljivo za vsakdanja življenska vprašanja, ki ga neposredno interesirajo. Iz srečnega ali nesrečnega reševanja teh malih vprašanj, ki ga neposredno vežejo na državo, čuti narod, ali mu je država mati ali pa mačeha. Fizični in moralni napor Srbov pri vojnih juriših so izživali divljenje. Toda njihova orientalska nesposobnost v upravi izziva začudenje in divljenje. Lahko je najti Srba, ki bo čuval na mrtvi straži baterijo ali trdnjavo, toda težko ga je najti, da čuva zakon ali paragraf.

Torej zopet en Srb, kateremu se je začelo nekaj svitati v glavi. Gospod polkovnik je prišel, sicer pozno toda vendarle enkrat, do spoznanja, da je vsemu žalostnemu stanju naše države in zlasti njene notranje politike kriva slaba državna uprava.

Gospod polkovnik Premović ugotavlja sledeča dejstva:

1. Naša državna uprava ni nika-ka uprava in tudi ne zasluži tega imena, ampak je »javen škandal«.
2. Dokler bo trajala taka uprava, je vsako prizadevanje za izvedbo narodnega in državnega edinstva odveč.
3. Zaradi slabe uprave narod ne izgublja samo vere v državo, ampak državo naravnost mrzi, ker vidi, da državna uprava ne pomaga, ampak mu življenju le otežuje.
4. Prečani so imeli pod Avstrijo in Ogrsko »vzoren upravni red«, danes nas pa tepe stara srbska uprava, ki je popolnoma neurejena in nepopolna.

Žaba, Maksimilijan Harden in žabe eanje.

V nedeljo dne 9. t. m. je objavil „Slovenski Narod“ sledeči podlistek, o katerem trde ljudje, da je namenjen na naš naslov. Ker nimamo navade svojim bralcem kaj prikrihati, zato ga ponatiskušemo, pripominjamo pa, da povest, kakor jo je priobčil „Slov. Narod“, ni popolna. Zato smo ji dostavili še konec, napisan od gospoda, ki to celo pripoved dobro pozna. V „Slov. Narodu“ od 9. t. m. torej beremo:

„Te dni se je sprehajal Maksimilijan Harden* na ljubljanskem barju. Morada pa nekateri ne vedo, kdo je ta mož. Je političen in literaren samotar, mož globokega duha, neupogljivega značaja, razsežnega obzorja, vsestranske omike, mučenik svojih idej, goreč bič hinavstvu in lizunstvu, prorok in

* Znan nemški časnikar, op. ur.

5. Srbi so pač dobri vojaki, toda njihova »orientalska nesposobnost v upravi« je ravno tako čudovita kot njihova vojaška spretnost in hrabrost.

Nas zanimajo zlasti ugotovitve gospoda polkovnika, navedene pod točko 4. in točko 5.

Kar poznamo Srbov, in poznamo jih mnogo, je to mogoče prvič, da priznava Srb, da je bila stara avstrijska uprava boljše kot je današnja srbska. Mi prečani to dobro vemo že od »ujedinjenja« sem, odkar smo začeli okušati razne iz Belgrada prihajajoče finančne in carinske sladkosti in odkar imamo priliko primerjati staro avstrijsko in novo srbsko upravo. Nam je tudi znano, da so si najboljši možje med Hrvati in Slovenci, ki so prihajali v Belgrad, neštokrat prizadevali dopovedati odločilnim srbskim gospodom v Belgradu, da je stara avstrijska uprava bila prvovrstna in kot taka priznana v celi Evropi, toda vse besede so bile bob ob steno. Srbi so se vselej pri takih prilikah postavili na stališče zmagovalca in so rekli: »Mi smo zmagali! Če bi bile vaše naprave boljše, bi bili zmagali vi! Ali pa so rekli: »To je »švabski«, kar imate vi! In kjerkoli so poskušali »prečani« kaj doseči za zboljšanje uprave, povsod so naleteli na silen odpor neprihjenega »zmagovalstva« (če ne bi bilo Amerike, kje bi bila cela antanta!) ali pa na naravnost odurno ošabnost onih inteligentov, ki so študirali na Francoskem, a se niso navadno naučili niti francoskega jezika, kaj šele, da bi obvladovali kakšno upravno stroko.

Zato pa nas tepe danes »stara nepopolna srbska uprava«. Če pa hočemo biti objektivni in nepristranski, moramo reči: »Danes nas ne tepe sploh »nobena uprava«, ker Srbi kake uprave sploh nikdar imeli niso. Pri njih se je to, kar se imenuje v zapadni Evropi »uprava«, začelo šele razvijati tik pred izbruhom svetovne vojne. Kar razume povprečni srbski upravni uradnik pod »upravo«, ni nič drugega, kakor da išče prilike za osebno obogatitev. Upravnega prava tam doli sploh ne poznajo; glavna naloga upravnih uradnikov ali »policajcev«, kakor jih tam doli imenujejo, je skrb za volilne glasove tiste stranke, kateri »policajec« pripada. Zato ima gospod polkovnik popolnoma prav, če govori o »orientalski nesposobnosti Srbov« za državno upravo.

Kaj pa iz vsega tega sledi? Najmanj, kar mora slediti iz ugotovitev gospoda srbskega polkovnika, je spoznanje, da je v naši državi centralizem nemogoč, in najmanj mogoč pod srbskim vodstvom. »Orientalska nesposobnost za upravo« ne more voditi in upravljati države, ki obstoji iz dežel, ki so stale stoletja pod evropsko upravo! Kdor hoče to državo, kdor jo hoče ohraniti, mora biti avtonomist, kajti mi ne moremo za 300 let nazaj, ampak Srbi morajo za velikimi koraki naprej. To sledi iz ugotovitev gospoda srbskega polkovnika.

Pošljite naročnino!

svaritelj svojega naroda, skratka časnikar prve vrste in izdajatelj zelo razširjene tedenske revije v Berlinu.

Kako je zašel ta sloviti mož baš na ljubljansko barje, mi ni znano. Morda se mu je že gabala prefina kultura v Berlinu in je hotel dihati nepokvarjeni zrak balkanskega podnebja. V Ljubljani ga ni držalo, mesto je mesto, in majhno ponajveč še hušje kakor veliko. Šel je na barje. Tam ni nepotrebnih ljudi in letovišč. Sedel je kraj močvirnate luže in se veselil nebeskega miru.

Ko je tako mirno sedel, se mu je približala žaba one vrste, ki jih rodi le barje, neokretna, širokoustna in zelena kakor živa zavist. Žaba je sedla na zadek in ga nagovorila:

„Kaj ste vi? Centralist, avtonomist ali republikanec?“

Harden je gledal začudeno in odgovoril: „Me hočete-li intervjuvat? Ste morda časnikar kakor jaz?“

V imenu Njegovega Veličanstva kralja

Obtoženec Jože Petrič, roj. 15. 3. 1877 v Vrhovljah pri Krškem, pristojen v Krško, rim. kat., oženjen, žurnalista, bere in piše, brez premoženja, stanujoč v Mostah, Jamski trg 53, oče Franc, mati Terezija roj. Gabrič, nekaznovan

je kriv,

da je kot urednik perijodičnega lista »Avtonomist« v številki 15. z dne 15. aprila 1922 priobčil članek pod naslovom »Neverjeten nastop slovenske kmečke stranke v parlamentu«, ki vsebuje tudi besede... »na ljubo političnima pustolovcema Puelju, ki je postal minister in tedaj zasebnega tožitelja ne pripovedovaje nikakih prigodkov, dolžil zaničljivih lastnosti; da je toraj kot urednik zanemar-

Slovaško vprašanje.

Pod tem naslovom je objavil zagrebški »Obzor« od 9. t. m. uvodni članek, ki zaradi točne slike o avtonomističnem gibanju med Slovaki zasluži, da se seznanimo vsaj z njegovimi glavnimi mislimi:

»Ne da se tajiti, da so danes v Evropi razni narodi še mnogo nezadovoljniji, kakor so bili pred vojno, čeprav so pričakovali, da jim bo konec vojne prinesel uresničenje njihovih starih teženj in želja. Vzroki za ta čuden pojav so različni, a eden izmed glavnih vzrokov je prevladovanje »čisto-narodnostne« misli po vsej Evropi takoj po-koncu vojne. »Osvojenji narodi so dobili svoje, na čisto-narodnem temelju zgrajene države, toda v razmeroma kratki dobi obstanka novih narodnih držav se je pokazalo, da uveljavljenje samo narodnostnega principa še ni dovoljno za popolno državno življenje, ker je še mnogo drugih zadev (n. pr. gospodarskih), ki se z narodnostjo ne dajo rešiti.

Svojo lastno narodno državo so dobili po svetovni vojni tudi Čehi. Z novo tvorbo je bil sicer uresničen davni sen češkega naroda o lastni narodni državi, toda z novo državo je prevzel češki narod kot dedščino od stare avstro-ogrške monarhije tudi dve veliki in važni vprašanji: rešitev češko-nemškega spora in pa ureditev notranjega razmerja med Čehi in Slovaki.

Čehi in Slovaki so en narod (drugi zopet trde, da sta to dva naroda, op. ur.), toda vsled stoletja trajajoče različne vzgoje pod dvema različnima vladnima sistemoma so nastale med Čehi in Slovaki velike razlike v pogledih na ureditev nove države. Plod teh razlik je avtonomistično gibanje med Slovaki v najrazličnej-

jal ono paznost, pri kateri bi bila izostala priobčitev kaznjive vsebine tiskovine.

S tem je zagrešil prestopok po čl. III. t. l. zakona z dne 15. 10. 1868, št. 142 in se obsodi po istem zakonu z uporabo paragrafa 266. kazenskega zakonika na

1. 100 dinarjev globe, v slučaju neiztirljivosti na 48 ur zapora in
2. v priobčitev razsodbe v treh dneh po pravomočnosti v »Avtonomistu«;
3. po paragrafu 389. k. pr. r. v povračilo pravnih stroškov.

Okrajno sodišče v Ljubljani, odd. VI. dne 21. junija 1922.
Kralj, l. r.

Za pravilen prepis:

Pis. odd. VI. okrajnega sodišča v Ljubljani, dne 15. julija 1922.

ših oblikah. Ta pokret za avtonomijo seveda izkoriščajo razni protinarodni, zlasti nemški in madžarski krogi, tudi komunisti, v svoje namene, kar češki vladi ne more biti všeč, a kljub temu gibanje za avtonomijo Slovakov nikakor ni delo »tujih agentov«, ampak je plod naravnega razvoja razmer. Med Čehi in Slovaki ne obstoje niti narodnostna, niti plemenska niti politična nasprotstva, in vse, kar obe skupini loči, je vprašanje notranje ureditve države. Avtonomistično gibanje med Slovaki mora češka vlada smatrati kot gotovo politično dejstvo.

Mnogo se je govorilo o tem, da je češka centralna vlada v Pragi sama mnogo doprinesla k okrepljeni avtonomističnega gibanja na Slovaškem s tem, ker je med Slovake pošiljala v prvi vrsti le uradnike iz Češke in vodila kulturno politiko, ki je žalila katolike in protestante. Do neke mere je to res. Toda če bi danes češka vlada vse češke uradnike odpoklicala iz Slovaške, s tem želja po avtonomiji med Slovaki ne bi prestala. Tega se češka vlada tudi zaveda in bo s tem dejstvom tudi računala. Ker se centralizem ni obnesel, bodo poskusili z decentralizacijo in z avtonomijo in s pomočjo avtonomnega vladanja bodo Slovake kulturno dvignili tudi na onih poljih, kjer so pod madžarsko vlado zaostali. Podelitev avtonomije na Slovake ne pomeni za obstoj češke države nikake nevarnosti in Čehi prav lahko dovolijo Slovakom uporabo slovaškega jezika v vseh uradih.

V interesu samih-Čehov je, da da-jo Slovakom čim prej avtonomijo.

Ali ni tudi pri nas položaj skoro ravno tak kakor na Češkem?

Dobrote centralizma.

V parlamentu so razpravljali pretekli teden o državnem proračunu. Proračunska razprava je navadno najvažnejši del parlamentarnega delovanja, kajti pri tej priliki je dana vsem ljudskim zastopnikom široka možnost, da obširno ocenijo gospodarstvo vsakokratne vlade in ji z

dovolitvijo denarnih sredstev za nadaljnje gospodarstvo izreko svoje zupanje, ali pa prisilijo vlado na odstop, če ji državno blagajno zaklenejo.

V proračunsko razpravo je posegel z obširnim govorom tudi poslanec dr. Mandič. V svojem govoru je silno

sledni v svojih nazorih vse žive dni?“ je vprašal Harden z lahno ironijo.

„Vsak se razvija,“ je odgovorila žaba. „Začel sem kot uradnik — saj veste s trebuhom za kruhom — potem sem bil rdeč politik, in sedaj hočem postati — slovenski Maksimilijan Harden.“

„Kaj?“ je vprašal začudeno Harden. „Poznate-li tega moža?“

„Čital sem ga včasih,“ odgovorila žaba. „Njegove razjedave dovrtipe prenašam sedaj v naše časnikarstvo. Moj časopis je prinesel na primer članek o kraljevi poroki: Harden sam bi bil ponosen nanj. Veste: oprezno, brezšumno, s pritegnjenimi krempljčki, kakor mačka na lovu. Vse povedano med vrsticami, nam pa ne more nihče do živega. Fino, kaj?“

„In tega ste se naučili pri Hardenu?“ je vprašal Harden z lahno nevoljo. „V kolikor ga jaz poznam, se bori ta mož z odprtim ožreljem; vsaka besede-

„Da, izdavam slovito revijo „Avtonomist“ in hočem vse razbiti na atome, kar že naglašala ime mojega tednika.“

Hardena je začela zanimati čudna psihopatična prikazen. „Kaj pa potem, ko bo vse razbito?“

„Prosti atomi se bodo skristalizirali okrog mene, in jaz postanem velik in mogočen,“ je odgovorila žaba in pristavila: „Saj ste časnikar, torej tudi politik in me razumete.“

„Da, razumem vas. Nič človeškega mi ni tuje. Poznam tudi take časnikarje. Bič božji so za svoje rojake.“

„Da, to je prava beseda, bič božji“ je odgovorila žaba živahno. „Moj bič je spleten, kakor vsak dober bič iz treh delov: prvi žvižga zame kot center, tedaj centralistično, dober dovrtip kajne? drugi razbija na atome, in tretji zaničuje vsako avtoriteto, kar mi imenujemo republikanstvo.“

„Pri takih nazorih vam ne bo manjkalo uspeha. Gotovo ste bili tako do-

ostro prijemal vlado zaradi njenih neštevilnih upravnih grehov in če bi imeli dovolj prostora, bi njegov govor objavili v celoti. Tako pa se omejujemo le na to, kar je povedal dr. Mandić o centralizmu in njegovih dobrotah za državo:

»Vse nesreče, vse nezgode in vse težave, na katerih trpi naša državna uprava, imajo svoj izvor v centralizmu, ki trpi na imperijalističnem nasilju in na principu nadvlade. Ta načela, ki so skrajno nazadnjaška, je moderna demokracija že zdavnaj zavrgla, celo na Francoskem in v Italiji, kjer se vedno bolj širi »regionalizem« (»pokrajinstvo«, to je drug izraz za avtonomijo, op. ur.).

Za našo državo bi bilo popolnoma dovolj, če bi centralni parlament reševal samo najvažnejše državne posle, o vseh ostalih zadevah pa naj bi odločali pokrajinski (deželni) zbori in pokrajinske vlade.

Belgrajska vlada pa je nasilno in protizakonito in celo brez odobrenja parlamenta ukinila vse avtonomne oblasti in je centralizirala v prvi vrsti finance. Posledica finančne centralizacije je silno osiromašenje prečanskih krajev, ki se je začelo z brezglavimi valutnimi odredbami in ki se danes nadaljuje vsled ponorele finančne in prometne politike, ki je zadala kroni in dinarju na svetovnem trgu smrten udarec.

Prečani so zgubili vsled razmerja krone proti dinarju, ki ga je centralna vlada določila s številkami 1 : 4, cele 4 milijarde kron premoženja in to kron, ki so notirale novembra meseca l. 1918 v Švici po 55 centimov!

Prečani so nadalje izgubili nad eno milijardo kron ob priliki zloglasnega markiranja kron.

Prečani so izgubili eno in četrto milijardo kron takrat, ko so jim odvzeli 20 odstotkov na nasilen način.

Prečani nadalje ne bi bili izgubili pol milijarde kron, če bi se bilo rešilo na lep način vprašanje vojnih posojil, ki jih je narod moral podpisovati.

Če bi imeli pametno finančno politiko, ne bi bilo treba povišati v razmeroma kratkem času direktnega davka skoro na 400 odstotkov. Ta davek prečani redno plačujejo.

Ali bi bilo dalje potrebno zvišati cene monopolskih predmetov skoro za 2500 odstotkov in nagnati ceno soli

od 32 vinarjev za kilo, kolikor je sol veljala ob prevratu, na celih 10 kron za kilo, če ne bi bilo centralističnega žrela, v katero se vsiplje samo iz teh poviškov letno 750 milijonov kron, od česar pa prečani prav malo ali pa nič ne dobe?

Ali je bilo res treba zvišati carino in trošarino na kavo, sladkor, riž in na ostalo kolonijalno blago na 1500 odstotkov, kar vrže na leto eno milijardo kron, zopet iz prečanskih krajev?

Ali je bilo res treba povišati razne takse za tožbe, za menice itd., povprečno za 1000 odstotkov in s tem silnim povišanjem revnejšim ljudem skoro onemogočiti, da iščejo svojo pravico pri sodiščih? Kako naj se pritoži vzpričo takih taks davkoplačevalec proti strašnemu državnemu obdavčevanju, ko državna uprava iztirjava zlasti od prečanov take silne davke kakor iz kakšne kolonije? Državna uprava pri prečanih ni samo ohranila vseh starih davkov, ampak je brez vsakega parlamentarega odobrenja proširila na prečanske kraje tudi vse nazadnjaške in nemoderne davčne sisteme iz Srbije in vse te davke neusmiljeno iztirjava, dočim v Srbiji in Crni gori ni govora niti o plačevanju davka o predvojni višini!

Kdor se v Srbiji tožari n. pr. za 10 tisoč dinarjev, plača za tožbo pavšalni znesek 400 kron, prečan pa mora plačati v istem slučaju nad 8000 kron!

Dnevno naraščajoča draginja pa ni nič drugega kakor posledica take uprave in takega gospodarstva.

Ali ni naravnost sramota, da moramo mi, državljani prvovrstne poljedelske države, plačevati žito in moko po višjih cenah kot jo zahteva svetovni trg?

To je kratek izvleček iz vsega dela dr. Mandičevega govora, kjer je govoril o dobrotah centralizma. Podatki, ki jih je navedel dr. Mandić, jasno pričajo, da o kakih ravnopravnosti v naš državi ne more biti niti govora, najmanj seveda v gospodarskem oziru. A ravno v tem pogledu je ravnopravnost najvažnejša. Centralistični sistem, kakor vlada danes v Belgradu, ni nič drugega, kakor dobro preračunan načrt za izžemanje in odiranje prečanov na korist belgrajskih »porodičarjev« in boj za avtonomijo prečanskih pokrajin je izraz odpora prečanov proti nasilnemu gospodarskemu izkoriščanju.

mogli vršiti težke naloge, ki jih je čakala. Uprava je bila slaba, prav slaba,

V vojni je padlo veliko srbske inteligence in po osvobojenju in ujedinjenju je trebalo urediti tudi upravo v bivših madžarskih provincih, ker tam tudi ni bilo pod madžarskim režimom srbskih uradnikov. Tako je morala nekdanja mala Srbija organizirati in voditi upravo na skoraj trikrat tako velikem ozemlju, kot je bilo njeno ozemlje pred balkansko vojno, četudi še za ono malo Srbijo pred l. 1912. ni bilo dovolj kvalificiranih uradnikov.

V tem ne tiči samo problem Macedonije — v tem tiči naš veliki državni problem: problem naše javne uprave. Potrpeti bomo morali še več let, ker hrvaški in slovenski inteligenci niti na misel ne prihaja, da bi se podala v Macedonijo orat pusto ledino, kultivirati deželo, ki je od vsake kulture nedotaknjena.*

Tako piše „Jutro“, glavno glasilo slovenskih centralistov. Zato so zgoraj navedena izvajanja toliko pomembnejša.

„Jutro“ priznava, da je bilo še pred l. 1912., torej v mali nekdanji Srbiji, zelo malo kvalificiranih (= usposobljenih) uradnikov, celo za tedanje zelo primitivno srbsko upravo.

„Jutro“ priznava, da so prišli leta 1913. celo na vplivna mesta „ljudje, ki so znali komaj čitati in pisati,“ ker se je obseg uprave podvojil — vsled česar je postala uprava „prav slaba“.

„Jutro“ priznava, da je v svetovni vojni padlo veliko število srbske inteligence, da je morala uprava trikrat povečanega ozemlja silno trpeti, ker je bila že pred vojno „prav slaba“.

Vse to „Jutro“ priznava. Mi se pa vprašujemo: Ali more tako upravno uradništvo, čegar delo označuje „Jutro“ za „prav slabo“ že pred vojno, danes voditi in upravljati veliko državo Jugoslavijo iz enega središča, Belgrada, ven? Tako uradništvo, ki ni moglo prej upravljati niti male Srbije in tudi danes ne bi moglo in ne more upravljati „notranjosti“ Srbije?

Ti ljudje pa vodijo danes celo veliko državo! Ali razumete sedaj, zakaj smo avtonomisti?! Ali naj tako uradništvo pride v centralistično urejeni državi navsezadnje še v našo deželo?!

Le semkaj z denarjem!

Ali: Gospodarsko ozadje boja za avtonomijo.

V bivši Avstriji smo pogostokrat slišali trditev, da glavno mesto Dunaj največ prispeva k državnim izdatkom, ker plačuje največ davka. Dunajski davčni uradi so nabrali v resnici na stotine milijonov kron davčnega denarja, samo to se ni vjemalo z resnico, da bi bil Dunaj ta denar plačal iz svojega žepa. Denar je bil na Dunaju le vplačan, stekal pa se je na Dunaj iz vseh dežel. Na Dunaju so imele svoje centralne sedeže skoro vsa velika bančna, industrijska in trgovska podjetja, n. pr. Južna železnica in Trboveljska družba. Južna železnica je pa vlekla svoje dohodke zvečine iz naših krajev, „Trboveljska“ pa docela — davek pa so, izvzemši razne občinske in okrajne doklade, vplačevale na Dunaju in tako se je Dunaj ž njim vred vladajoče Nem-

Odločno pa moramo zavrniti „Jutrov“ očitke na naslov hrvaške in slovenske inteligence, češ, da ji „niti na misel ne prihaja, da bi se podala v Macedonijo orat pusto ledino“ itd.

Da ne gredo Hrvatje in Slovenci v Macedonijo, temu ni kriva slaba volja hrvaške in slovenske inteligence, ampak lenoba in zaniknost centralne državne uprave.

Hrvaški in slovenski inteligenti niso samo „kulturni“, ampak večinoma tudi civilizirani ljudje, ki imajo slabo razvado spati v posteljah in stanovati v hišah. Potem imajo grdo navado, da hočejo tudi jesti in biti oblečeni in obuti. Sedaj pa vprašajte častnike, ki so bili v Macedoniji, kako je tam doli preskrbljeno za uradnike in tudi za častnike v tem oziru. Srečen je, kdor dobi prostorček v kaki iz blata zmazani turški kuli, da vsaj ni na dežju. Draginja je tam doli znatno večja kot svetovnoznana draginja v Belgradu, tako da ne zadoščajo uradniški prejemki niti za hrano. Kdo naj gre tja doli umirati od lakote? Ubije se tudi lahko doma na stopnjicah.

Zakaj ne najde država sredstev za zgradbo vsaj primitivno evropskih hišic? Zakaj ne plača uradništva tako, da bo vsaj sito, oblečeno in obuto?

Ko so v parlamentu vprašali ministra notranjih zadev, zakaj je upravno uradništvo v Srbiji tako slabo, je lakonično odgovoril: „Kakor ljudi plačate, take pa imate!“

Kdo je torej kriv, da hrvaška in slovenska inteligenca nima veselja za Macedonijo?

Sicer pa Srbi sami slovensko in hrvaško inteligenco silno odbijajo. Ali delajo to iz strahu pred „konkurenco“, nam ni znano. Znano nam pa je, s kakim velikim ogorčenjem so srbijanski uradniki govorili o načrtu neke uradniške pragmatike, ki je določal za posamezna višja mesta tudi višjo izobrazbo. „Pa šta ču ja onda?“ — je rekel neki uradnik (z dvema razredoma ljudske šole) — „onda moram ja da budem portir!“ In kleli so „prečane“, t. j. Hrvatje, Slovence in Bosance itd., da je bilo veselje, češ, da so prišli v deželo zgolj zato, da domačinom odjedajo kruh in „zarado“!

Zato je najpametnejše, naj se go spoda upravlja sama, kakor se ve in zna. **Toda tudi mi se hočemo upravljati sami in zato zahtevamo avtonomijo.**

Kaj pravi „Jutro“?

V „Jutru“ z dne 19. t. m. beremo na uvodnem mestu:

„Macedonski problem (vprašanje) je... čisto upravni problem.

Priznajmo in povejmo odkrito: macedonsko ljudstvo je nezadovoljno, ker je javna uprava zelo slaba, javna varnost minimalna. Oni, ki sledijo vsakemu migljaju raznih „nekdo“, bodo vzdignili kazalec in zavpili: Torej, Srbi so nesposobni, oni ne znajo upravljati!

Pa temu ni tako. Objektivni močrelec bo mislil na naslednja dejstva: Pred balkansko vojno je obsegala Srbija nekaj preko 40.000 kvadratnih kilometrov in ni imela niti 3 milijone prebivalcev. Njena notranja uprava je bila zelo primitivna, ker so bile tudi razme-

re primitivne. Ta uprava se je komaj začela modernizirati in kvalificiranih resnično sposobnih uradnikov je bilo še vedno zelo malo, komaj toliko, da so mogli zavzeti odločilnejša mesta pri centralni upravi. In l. 1913., približno pred devetimi leti, se je razširila Srbija še preko Macedonije in se je po svoji velikosti podvojila.

Turki, seveda, v Macedoniji sploh niso zapustili nobene uprave — povsod so morali priti novi ljudje. Kje jih vzeti, ko Srbija sama v starih mejah ni imela dovolj kvalificiranih uradnikov? Morali so priti na vplivna mesta, na katerih bi se morali nahajati sami šolani strokovnjaki — ljudje, ki so znali komaj čitati in pisati in taki ljudje, seveda niso

Odkorakal je in zapustil osupljeno žabo.*

Tako neha „Narodova“ povest. Njeno nadaljevanje pa se glasi:

Ko je spravil »Narodov« podlistkar Hardena zopet domov, je ostala atomistična žaba sama, vsa osramočena in v globokem premišljevanju. S svojimi atomiziranimi možgani ni in ni mogla dojmiti, kaj naj vse to pomeni. V tem premišljevanju je trdno zaspala, kakor znajo in morejo pač samo žabe, in takrat so ji dahnila v glavo čudne sanje.

Stala je sredi gostilne, v kateri so pili in popivali mladi fantje, vsi tako navdušeni za vse lepo in blago. V sredi med seboj so imeli zastavo v treh barvah in kadar so pogledali fantje na zastavo, so se jim zaiskrile oči, proti koncu so jim pri teh pogledih postajale oči vlažne in nihče ni

več vedel, ali imajo med seboj zastavo, ali se je razpela od vlage mavrica nad fantovimi glavami. In potem je ostala zastava sama, nikogar ni bilo, ki bi jo varoval. Bog ve, bog ve, zakaj je zastavonoša zapustil svojo zastavo...

... in vlak je drvel proti Belgradu. In čim bolj se je bližal kraljevemu mestu, tem bolj je izginjalo veselje iz sre družbe. Postali so tihi in eden se ni upal pogledati drugemu v obraz. Tedaj pa se je odkašljal resen mož in spregovoril: »Veste, vse je lepo, ampak ljuba varnost nad vse. Saj ne bodo doma vedeli, kako je bilo. Jugoslovanstvo je eno, Avstrija pa drugo. Zato oddajmo kot zvesti državljani svoje vizitke na našem avstrijskem poslaništvu. Tako bo za vse prav.« Vsi so se razveselili in eden je intoniral: »Hej Slovenci.« Okupacija je lepa stvar, ampak kaj bo? Če zmaga Avstrija, je vse v

redu. Ampak kaj, če zmaga Italija? Kako se odločiti? Ali naj postanem Nемеc ali Italijan? Oba jezika govorim malo slabše kot maternega. Kje bo boljši avansma, kajti, boga ti, večni glavar ne maram ostati. In kot Slovence ne dosežem kaj boljšega. Bog, ki deliš oblasti, povej mi pravo pot in reši me iz teh strašnih dvmov.

Te in podobne sanje so dovele po možganih atomistične žabe in bog ve, kaj bi se bilo še zgodilo z njo, da jo niso k sreči zbudile iz sna neskončne množice, ki so prihajale iz vseh delov sveta v Ljubljano, da se udeležijo zaupniškega sestanka JDS mladine v Ljubljani. Zaba pa še vedno ni mogla pojmiti, zakaj je pripeljal »Slovenski Narod« ravno na predvečer mladinskega sestanka v Ljubljano Maksimilijana Hardena: ali morda zato, ker je Harden Jud? **K. Tegne.**

da je odkrita in za vsako stoji on s svojo osebo.*

„Ha, ha“ se je smejala žaba. „Če mu vse verjamem, tega pa ne. Saj vendar ne bo tako neumen! Ta navidezna odkritost je krinka za čitatelje! Pesek v oči! (Lokalen dovtip, pa ga ne razumete!) Ta Harden je prefrigan. Laže se z resnico! To sem se naučil pri njemu in to mi bo prineslo naslov slovenskega Hardena.“

Hardena je oblila rdečica jeze. Vstal je in spregovoril: „Jaz sam sem Harden. Živim že dolgo in borim se, odkar mi je sililo pero v roke. Vse življenje sem bil nositelj proste kritike, tudi proti najvišjim osebam, tudi takrat, ko je bilo nevarno, govoriti resnico. Vi ste pa le karikatura moje osebe in mojega delovanja. Politika, ki jo zastopate vi naj Vam makari donese zaželjeni naslov. Mene to ne bo bolelo, a vas bo ubila smešnost!“

Da pa svoj apetit vsaj nekoliko moralno opravičijo, je izustil neki srbski gospod v parlamentu gorostasno trditev, da **plača Srbija največ davka**, namreč preko 1 milijarde dinarjev na leto, kar znaša na 1 kvadratni kilometer nad 11 dinarjev! Čudna je ta trditev, ko je vendar splošno znano, da v Srbiji sploh nimajo zemljišnega katastra in ga še 50 let ne bodo imeli. Čudna pa tudi zato, ko je sam finančni minister večkrat priznal, da v Srbiji mnogih davkov, ki jih plačujemo prečani, sploh ne poznajo, one pa, ki jih poznajo, plačujejo zelo nerodno. Kar tudi ni čuda, če vemo, kakšna uprava vlada zlasti v južnih krajih.

Zato so v Belgradu takoj, ko je izustil minister Pucelj skromno zahtevo po gradnji 40 km dolge proge v Sloveniji, zagnati silen vrišč o **slovenskem „egoizmu“** in o **slovenskem izsiljevanju!** Plačati obresti od tega posojila bo morala pa Slovenija seveda prav znatno. Takrat bomo zopet „slovenačka brača“ — in molzna krava.

Gospodom tam doli leži naravnost strašen pohlep po denarju menda v krvi. Komaj smo se bili l. 1918. „ujedinili“, t. j. Belgradu se izročiti na milost in nemilost, je bilo prvo, kar je Belgrad ukrenil: **centralizacija financ**. To se pravi z drugimi besedami: Komaj smo prišli skup, je moral ves denar v Belgrad! In res, od svojih skromnih dohodkov je pošiljala Slovenija v Belgrad takoj po „ujedinjenju“ mesečno najmanj po enkrat, včasih pa tudi po večkrat, težke zaboje denarja! Finančni delegat za Slovenijo se je pa vsakega dvajsetega v mesecu začel praskati za ušesi, kje bo dobil do prvega denarja za izplačilo uradništva itd. v Sloveniji! Denar je bilo treba seveda poslati učinkovito, ker o takih nakazilih preko bank itd. belgrajska uprava niti pojma nimá. Denar so vozili posebni kurirji.

Dohodki od carine in od monopola so morali seveda takoj v Belgrad. Ker pri nas večina ljudstva spočetka niti vedela ni, da so srbski monopolni dohodki in carina in poštna znamke in tako dalje **zastavljeni za predvojne srbske dolgove**, zato se tudi nihče temu postopanju ni uprl in se še danes ne upira posebno. Tako se je gospodom tam doli posrečilo z eno samo energično potezo pritegniti v **garancijski fond za tužce** tudi dohodke **naših carinarn in našega monopola**. Le semkaj z denarjem!

Beg iz državne službe.

Pred nekaj dnevi smo čitali v ljubljanskih dnevnikih vest, da je 5 ali 6 uradnikov pri celjskem okrajnem glavarstvu zapustilo svoje službe in vstopilo v službe pri raznih privatnih podjetjih.

Po pravici rečeno: ta vest nas je sprva osupnila. In nas zopet ni osupnila. Kdo se ne spominja časov, ko je vse drlo v državno službo. Za vsako, še tako skromno mesto v državni službi se je razvil silovit boj, ki je segel včasih celo v parlament in do najvišjih krogov v državi. Vsaj je izgledala državna služba kot nekaj tako trdnega in solidnega kakor nobena druga služba na svetu. Država je večna, ona plača sicer malo, ampak gotovo in na stare dni uživa človek svoj mir in pokoj v dostojanstvenem brezdelju. Državni uslužbenec je užival z ozirom na navedene okolnosti tudi v vseh krogih prebivalstva primeren ugled in spoštovanje. In če je kdo zapustil državno službo ali če jo je celo moral zapustiti, ta je bil žigosan v družbi kot manjvreden in za družbo nesposoben človek, katerega so se izogibali celo konjski hlapci.

Zgodilo pa se je le včasih, da so posamezni državni uslužbenec zapustili svoja mesta in se dali predčasno vpokojiti. To so delali nekateri zato, ker so jim razne banke ali pa druga velika podjetja ponujala še lepša, namreč boljše plačana mesta. Veliki zavodi in velika podjetja so imela namreč velik interes na tem, da pritegnejo iz državne službe v svojo ali priznane strokovnjake, ali pa visoke uradnike, o katerih so upali, da jim utegnejo biti koristni vsled svojih starih zvez z bivšimi tovariši v raznih ministrih.

Zato že v bivši Avstriji tik pred vojno »beg iz državne službe« ni bil

Kranjska in slovenski del Štajerske sta prinesla v „Jugoslavijo“ znatno **deželno premoženje** kot prav lepo doto za svojo ženitev z Belgradom. Ta doto je danes šla v belgrajsko blagajno. Država pač rabi vsa nekdanja deželna poslopja in vse deželne naprave, **toda ne plača pa niti vinarja** — in ga brzokone tudi ne bo nikdar plačala — niti kot najemino niti pod kakšnim drugim pravnim naslovom likvidacijskim komisijam za to premoženje, **ki predstavlja danes milijardno vrednost**. Mi sploh ne vemo, če te komisije še obstoje. Najbrž so izginile, izginil pa je tudi denar in vse premoženje v belgrajsko centralo...

Slovenski delavci in privatni nameščenci so si tekom dolgih let nabrali nekaj denarja v nekdanji Okrajni bolniški blagajni in v Zavarovalnici za privatne nameščence. Pri obeh zavodih so vplačila precej visoka in tako se je nabralo nekaj milijonov. S tem denarjem sta hotela oba zavoda sezidati skupno poslovno palačo. Komaj pa so v Belgradu zavohali, da je v Ljubljani še nekaj milijonov, so že zaklicali: „Brate, vadi pare! Z milijoni semkaj! Nič ne boste v Ljubljani zidali! Denar semkaj, in sicer najprej v Zagreb, potem pa seveda v blaženi — Belgrad.

V Belgrad mora torej vse: **Ves** davke, **vsá** carina, **ves** dohodek od monopola, **vsá** zavarovalnina, **vse** bolniške premije, sploh ves denar.

Kot nagrado za vse te dajatve so nam pa milostno dovolili „oblasti“ in samoupravne skupščine — brez denarja! Tako se je zgodilo, kar smo mi že od nekdanj trdili: „Kadar bomo popolnoma „suhi“ in izžeti, nam bodo dali vse, kar bomo hoteli: dali nam bodo samoupravo, dali nam bodo avtonomijo, dali nam bodo federacijo, magari še republiko ali pa — brco.

V Belgradu se pa za naš denar ponosno trkajo na prsa in pravijo: Mi smo, ki imamo! Kaj boste Vi, ki nič nimate?

Tako in nič drugačno je danes razmerje med Belgradom in med Slovenijo. Kar pa Belgrad ne zaloti in ne vzame sam, mu prinesejo v malho naši centraldemokratje.

Iz tega žalostnega in nevzdržnega gospodarskega položaja vodi samo en izhod: **popolna avtonomija, zlasti v gospodarskem oziru.**

neznan pojav med uradništvom. Ta pojav pa se je splošno smatral kot znak korupcije.

Celjski slučaj pa je drugačne vrste. To je beg iz državne službe vsled lakote, če nam je dovoljen ta izraz. Stvar na bo takoj razumljiva, če si predočimo, kakšne plače imajo državni uslužbenec vse tja do sedmega plačilnega razreda, čegar dobrote v znesku okroglih 3000 kron mesečno (ali nekaj kron več), pa uživa le gospod okrajni glavar sam, vsi drugi uslužbenec pa prejema po 1800, po 2000, po 2400 kron itd. mesečno. Če računamo, da je današnja krona vredna z ozirom na blagovne cene le 1 vinar in nikakor ne več en krajcar, nam ne bo težko razumeti, da danes vsi državni uslužbenec resnično stradajo, če nimajo slučajno sami ali pa njihove žene kakšnega privatnega premoženja. Danes nagnja državne uslužbenec lakota, da si iščejo drugod boljše ali vsaj dovoljnega kruha.

To je za državno upravo nečuvana sramota. Najzadnji kmet da svojemu hlapcu vsaj toliko, da je ta trikrat na dan pošteno sit in oblečen in obut. Naša država tega ne zmora.

Mislimo, da se ne motimo, če trdimo, da je tudi temu pojavu kriv nesrečni belgrajski sistem. V Srbiji je bil že od nekdanj bogati trgovec vse, uradnik pa nič. Uradništvo je bilo v Srbiji tudi že pred vojno silno prisiljeno misliti na postranske službe in na »zarado«. In ko se je bila korupcija tako razpasla, da je začela presedati celo Srbijancem, ki so v tem oziru precej neobčutljivi, so šli neki poslanci k Pašiču zahtevati, naj država uradnike boljše plača, da se ta moralna bolezen ne bo preveč razširila. Kaj je odgovoril Pašič?

Rekel jim je: »Kaj mislite, da potem ne bodo kradi?«

Beg iz državne službe zaradi lakote pa ni samo sramoten, ampak tudi silno žalosten pojav. Ne za prizadete uradnike, ampak za državno upravo. Državna uprava zahteva na vsakem mestu sposobne in šolane ljudi.

Če bo te lakota prisilila, da zapuste državno službo ali pa sploh v isto niti ne vstopijo — kakšna bo postala naša državna uprava? Ali ne taka, kakor jo dan za dnem občudujemo v Macedoniji?

Pred nekaj dnevi smo brali v vojvodinskih listih javne pozive na kmete, naj se z ozirom na dobro letino ne spominjajo le gladujočih v Rusiji, ampak naj tudi za državne uradnike denejo na stran po kakšen mernik pšenice, da ti reveži po zimi ne bodo od gladu pomrli. To je stalo v vojvodinskih listih. Če to ni brezprimeren škandal pri takih davkih, kakor jih plačujemo, potem res ne vemo, kaj naj še tako imenujemo.

Na drugi strani pa čitamo, kako se siplje denar po belgrajskih centralah za različne »uradnice«...

Tako ne more iti. Če bo ta sistem ostal, bo morala država propasti. Zato je treba sedanji sistem državne uprave temeljito izpremeniti.

Slovenija plačuje svoje davke redno in točno. Plačuje pa toliko, da

lahko sama vzdržuje njej potrebno število uradništva. Če bi Slovenija bila avtonomna tudi v tem oziru, bi se dala kmalu najti odpomoč, ker je pri nas uprava vsaj doslej še kolikor toliko v redu. Če bo pa zagospodoval v Sloveniji na celi črti, torej tudi v upravi, sedanji belgrajski sistem — bo huda pela in lepega dne se utegne zgoditi, da bodo ali pisarne prazne, pa bo zavlada tudi pri nas ista korupcija med uradništvom kakor v Srbiji.

Za slovenske »begunce iz državne službe« je pa njihov beg samo casten. Dokazuje namreč, da raje gredo drugam, kakor da bi se oprijeli belgrajskih uradniških »navad« in si pomagali z »zarado« preko vseh telesnih težav.

Na celjskem slučaju pa ima naš uradništvo dovolj lepo priliko preštudirati dobrote in blagodeti belgrajskega centralizma. Cenilisti pravijo sicer, da slovenski uradnik ne bo mogel živeti, če mu ne bo odprta pot vse tja doli do Piškepeje. Danes vidijo lahko vsi, da je ta pot zelo »lačne« vrste. Beguncev iz državne službe bo pa toliko več, kolikor bolj se bo uveljavilo načelo, da državna služba ni edino zveličavna in da tudi ročno delo ni sramotno.

Dnevne vesti.

Bolnišnice v Sloveniji. Za bolnike v Sloveniji še vedno ni denarja na razpolago. Vsled tega razglasa vodstvo bolnišnice v Ljubljani, da se sprejemajo v bolnico le najnujnejši slučaj, kolikor to dovoljujejo od države na razpolago dana sredstva. Zato pametni ljudje ali sploh ne zbole, ali pa ostanejo lepo doma in tam mirno čakajo, kaj bo. Nekaj bo že: ali bodo ozdraveli sami od sebe ali pa bodo pomrli, kar je itak enkrat treba. Čemu toraj bolnišnice in zdravniki? Za bogate ljudi je pa že poskrbljeno na Dunaju ali pa v Gradcu in v raznih velikih, seveda tudi primerno dragih zdraviliščih.

Ena o davkih. V Ljubljani v Florjanski ulici št. 14 v podstrešju živi revna ženska. Priletna je že in boleha. Delala je celo življenje kot konj. Danes pa ne more več opravljati težkega dela, ampak šiva kovtre, in sicer ne na svoj račun, ampak za neko veliko ljubljansko trgovino, ki daje ženski na razpolago potrebni material. S tem delom zasluži reva, če gre dobro, okrog 200 kron na teden! Ta „velikanski“ zaslužek pa je zboldel v oči neko ženijalno davčno veličino, ki je šla in predpisala ubogi starki reci in piši: **sedem tisoč kron davka!** — Ta davek so višji gospodje revi baje že odpisali, kar je čisto v redu. Gospod finančni delegat v Ljubljani bi pa dobro storil, če bi tistega davčnega lovca s provizijami raje prej kot pozneje napodil, da bo sam poskusil, če se dá z dohodki od 200 kron tedensko plačati 7000 kron davka ali ne. Za starko pa se bo mogoče zavzelo kakšno dobrodelno društvo in ji naklonilo kako skromno podpora.

Blagovne cene in naši dohodki. Včasih je prav dobro pogledati v razne razložbe. Zlasti zaradi cen, ki jih vidimo tam napisane na raznih predmetih. Tako vidimo n. pr. nekje hlače, na njih pa listek s številko 2300. Potem čevlje s številko 1500. Obleke nosijo številke 4000 do 8000. Sladkor ima številko 80. Navadne kmečke rute, za delavnik, imajo številko 70. Številke pomenijo cene v kronah. Če primerjamo te cene z onimi pred vojno, vidimo, da je krona danes vredna **komaj še en predvojni vinar!** Kajti sladkor je veljal pred vojno 80 vinarjev, dobre hlače 23 kron in ne 2300 kron, čevlji 15 kron, dobra obleka pa 40—80 K. — Sedaj pa preračunajmo današnje dohodke n. pr. javnih nameščencev na stare cene po edino praviem ključu, da je krona enaka vinarju. Srednji uradnik, ki je prej prejemal povprečno 200 kron mesečno, ima danes 3000—4000 kron, to je 30—40 kron (prej pa 200!). Če bi hotel živeti tako, kaor je živel prej, bi moral prejemati 20 tisoč kron mesečno. In tako gre na celi črti, in tako pojde tudi še dalje. Kakor v Nemški Avstriji. Kadar bo pa ljudi pamet srečala, se bo obrnilo na

bolje. Vsak hlapec ima takega gospodarja in vsako ljudstvo tako vlado kakoršno zasluži.

Pravorek ljubljanskega sodišča o zadevi g. ministra Pucelja proti odgovornemu uredniku našega lista priobčujemo danes v smislu pravoreka na drugem mestu. Zato smo pridejali današnji številki prilogo.

Gospod minister Pucelj bo odstopil? Tako vsaj poročajo in domnevajo nekateri listi. Mi pravimo: škoda! Katerega ministra naj pa potem hvalimo?

Iz učiteljskih krogov smo prejeli: Gospod urednik! Ali se ne bi vsaj Vi zavzeli za nas in napisali par vrstic o našem bednem gmotnem položaju? Gotovo se še spominjate, kašen silen krik so zagnali vsi nasprotniki učiteljskega stanu, ko so nam izenačili plače in smo dobili nekaj kronic več kot ostali državni uslužbenec. Toda kakšen je položaj danes? Kako naj izhaja rodbina s 4 ali 5 tisoč kronami mesečne plače? Naš gmotni položaj je danes slabši kakor je bil kdaj in ne najde se list, ki bi se za nas zavzel. Mogoče storite Vi kaj? — Odgovor uradništva: Mi poznamo dobro gmotni položaj učiteljstva in vemo ceniti zasluge učiteljstva za splošnost. Toda **naš glas bo ostal glas vpijočega v puščavi.** Mi danes nismo na vladi in smo brez moči, da bi mogli dejansko pomagati. Pomogli bi radi vsem javnim nameščencem in tudi učiteljstvu, toda kaj to koristi? Za učiteljstvo in za javne nameščence bi se morali ne-le zavzeti z besedo in v tisku, **ampak pri vladi predvsem oni, ki sede v vladi in v vladi soodločujejo.** Če ti ne morejo ničesar doseči, kaj naj dosežemo mi? Kolikor pa bomo mogli storiti s svoje strani, bomo storili; če bo pa to kaj pomagalo, je drugo vprašanje. Za nas kot „prevratne elemente“ je beseda za tega ali onega lahka, jako dvomljiv pa je **trenoten uspeh.** Vsaj še demokratje in samostojneži, ki sede v vladi, komaj izbeckajo kako drobtino za Slovenijo od centralne vlade!

75 „par“ na dan dobivajo katoliški duhovniki od države dnevno. Zakaj pa več? Če jih oni, ki vladajo, na dan ne zaslužijo več kot „25“, ali jih nima potem duhovnik dovolj 75?

Za profesorja za hrvaško in srbsko književnost na vsučilišču v Zagrebu je imenovan prof. dr. Branko Vodnik. Tisti, ki je podpisal ta ukaz, je s tem priznal, da smo v resnici en narod. Ukaz je podpisal minister Pribevič.

»Slovenačka ucena«. Minister — holt, gospod minister Pucelj se silno bori za železniško zvezo Slovenije preko Kočevja z morjem. To njegovo za celo Jugoslavijo in Slovenijo v obče in za lesne trgovce v Kočevju in kočevski severni okolici še posebej zelo važno zahtevo imenujejo bel-

grajski listi »slovenačka ucena«. Kaj je to ucena? Pogledali smo v slovar in našli smo: Ucena — Lösegeld, Brandschatzung — odkupnina, rop. Navadno ocenjujejo v Srbiji hajduki in »odmetnici« kakšne vasi, ker jim ne požgejo vasi. Sedaj pa pišejo srbski listi, da Pucelj Srbe »ucenjuje«. Od kedaj pa je Pucelj — pardon, že zopet nam je ušlo — od kedaj pa je gospod minister Pucelj »hajduk« in »odmetnik«?

Minister »lumpuje«. V belgrajski »Epohi« je priobčil njen glavni urednik Ristovič celo vrsto člankov o ameriškem posojilu in o agitaciji, ki so jo vodili zastopniki ameriške skupine za sprejem posojila v Belgradu. Med drugim pripoveduje g. Ristovič, da se je »jedan narodni poslanik po želji jednog aktivnog ministra cele noči derao kao magarac« in tako delal za ameriškega agenta. Na podlagi člankov g. Ristoviča v »Epohi« je dognalo belgrajsko »Videlo«, da so res slavili gotovi gospodje orgije v francoskem klubu v Belgradu in »ceho« je plačal ameriški agent. Med onimi, ki so »lumpovali« je bil po zadržanju »Videla« tudi minister za pravosodje Lazar Marković, a oni poslanec, ki se je »derao kao magarac«, je bil pop Janjič. — Gospod minister Pucelj pa kot soliden mož ni bil navzoč.

Nekaj o Pašiču. V belgrajskih listih čitamo mnogo kratkočasnic o Pašiču. Ena se glasi: »Gospod Pašič je hotel nekoč poklicati k sebi tajnika v ministru v nvanjih zadev g. Gavriloviča. Njegovega imena se pa Pašič ni mogel spomniti. Pač pa je vedel, da se piše Gavrilovičev uradni tovariš Šumenkovič. Pašič je nato poklical k sebi slugo in mu naročil: Ovaj — pokličite mi tajnika, ki se ne piše Šumenkovič!« — Druga: »Po bitki na Ceru so predlagali naj se general Stepo (Štefan) poviša v čin vojvode. Na ta predlog je pripomnil Pašič: „Ovaj... jeste... i ja sam za to, da Stepu proizvedemo za Putnika.“ (Putnik je ime znanega srbskega vojvode iz prve dobe svetovne vojne). — Še ena: »Na neki ministrski seji na Krfu se je pritoževal Stojan Protič o nespoštnosti srbskega poslanika v Rimu g. Rističa. Na kar je odgovoril Pašič: „Ovaj... jeste, znam... djavo ga znao! On je u Tursku kao konzul bio dobar, i ovaj... umeo je tako neke stvari da sazna... ali ovaj, u Rimu jeste nekako... baš nista nezna!... On mi, istina, šalje neke raporte i ovaj... znaš... uvijek se žali, da ima neke žuljeve na noge i ovaj... da ne može da radi!“

Red v upravi. »Srbija« poroča, da uradniki v Mitrovici, ki prejemajo plače pri davčnem uradu v Mitrovici, že dva

meseca niso prejeli svojih plač pravočasno, ampak vedno okoli sredine meseca. Izgovor: Nema pare!

Dobra policija. V Milutinovi ulici v Belgradu so neznani zlikovci izropali v noči od sobote na nedeljo celo vrsto stanovanj. Okradeni stanovalci so javili zadevo policiji. Od tam pa so dobili odgovor: »Danes je nedelja. Danes se ne dela. Menda ne bo sneg padel na sledove tatov!«

Odločna beseda. V »Novem Času« beremo: »To je čisto samo po sebi umevno, da smo Slovenci samosvoj narod. Prvič vsi to čutimo, od malega šolarčka, ki še platno prodaja, pa do rektorja ljubljanske univerze, to tudi mi vsi hočemo biti in se nočemo niti s Srbiji niti s Hrvati zlit skupaj, ampak ostati, kar smo, in se še bolj kot Slovenci razviti. Zato tudi zahtevamo čim večjo samostojnost, da ne bodo ne Srbi ne Hrvati nad nami komandirali. Kdo neki govori, mi smo »slovensko pleme«? Srhom še v glavo ne pade, da bi se imenovali »pleme«. Če bi kdo rekel »hrvatsko pleme«, bi se mu krave smejale. Mi smo se združili v eno jugoslovansko državo, nismo pa postali kak nov poseben jugoslovanski jezik, ker to sploh ne eksistira razun v par zmešanih slovenskih demokratičnih glavah. Naše edinstvo je demokratično državno edinstvo, ki kateremu spadajo tudi Bolgari, ki tudi ne bodo nehali biti Bolgari, ko se pridružijo jugoslovanski državi. Mi smo od nekdanj to rekli, da hočemo biti in ostati, kar smo, in da smo stvorili eno državo, v kateri hočemo biti priznani kot samosvoj narod, enakopraven srblhemu in hrvatskemu in svoboden, ki mu ne bodo ne Srbi ne Hrvati diktirali svoje volje.«

Najnižji kurz dinarja. Najnižja vrednost, ki jo je dosegel naš denar v Curihu, je bila 1 frank 50 centimov za 100 naših kron. Tej najnižji doslej notirani točki se zopet počasi a gotovo bližamo. Zadnje dni dajejo namreč v Curihu za 100 naših kron 52 centimov. Naša krona je torej le še 1 frank 54 centimov do 1 frank vredna na mednarodnem trgu le še poldrug vinar, dočim je v blagovnih cenah vredna komaj le še 1 vinar.

Vrednost denarja. 1 dolar okoli 340 kron, 1 lira 16 kron, 1 češka krona pa okrog 7—8 kron. Nemških kron pa dobiš okoli 100 za 1 našo krono.

Žitne cene. V Vojvodini (v Banatu) so cene sledeče (približno): pšenica po 1515 kron za 100 kg, oves 1230, kuruza 1230, pšenična moka (nulerica) pa po 2180 kron za 100 kilogramov.

Gospodarstvo.

Nazaj k zlatu!

Danes trpi cela Evropa pod težo neurejenih gospodarskih razmer, zlasti pa vsled ogromne poplave s papirnatim »denarjem«. Tudi naša država ni izvzeta od te poplave, ki pri nas še ni tako globoka kakor drugod, n. pr. v Rusiji ali pa v Avstriji, vendar pa stalno raste, in če pojde tako naprej, kakor gre sedaj, bomo kmalu tam, kjer je Nemška Avstrija.

Z lečenjem te popirne bolezni se pečajo danes vsi evropski finančniki. Njihova glavna skrb gre za tem, da bi različne vrste papirnatega denarja ustalili (stabilizirali). Zlasti za trgovino bi bila taka ustalitev silnega pomena. Če danes trgovec kupi tega ali onega blaga n. pr. za 1000 kron, ne more prav nič vedeti, koliko bo to blago vredno čez 1 teden ali čez 1 mesec. Mogoče več, mogoče manj — kakor pač vrednost papirnatega denarja zraste ali pa pade. Zato je danes za trgovca silno težko kupovati blago na kredit, kakor so bili trgovci vajeni delati pred vojno. Če kupi blago »na počak« za 2 ali za 3 mesece, se mu utegne pripetiti, da bo moral plačati za blago mnogo več, kakor je on za isto dobil, ako namreč naš denar med tem časom pade. To velja v prvi vrsti za blago iz inozemstva, katero je treba plačati vedno v tuj (navadno v zdravi) valuti. Če bi pa razmerje vrednosti našega denarja do vrednosti tujega denarja bilo stalno, trgovci ne bi bili izpostavljeni takim nevarnostim.

Tudi državno gospodarstvo silno trpi vsled te nestalnosti denarne vrednosti. Država mora izdajati za vojake in za uradnike silne svote. Te izdatke izkazuje država v svojem proračunu in če bi bila vrednost denarja stalna, bi te številke tudi držale. Ker je pa vrednost našega denarja vsak dan drugačna — navadno vedno pada — in ker s padajočo vrednostjo denarja cene blaga v istem razmerju rastejo, zato proračunske številke ne drže, ker mora država v prav kratkem času za neobhodno potrebne izdatke izdati mnogo več denarja kakor ga je predvidela v proračunu, če hoče svoje uradnike in vojake vsaj za silo nasititi. Tako nastane v državnem gospodarstvu večer primanjkljaj in nered, ki zopet neugodno vpliva na vrednost denarja.

Kako je bilo nekdanj?

Pred vojno smo imeli v Avstriji (in skoro v vseh državah sveta) takozvano zlato valuto. Imeli smo sicer tudi srebrn in niklast in bronzast ali bakren drobiž in papirnat bankovec, toda vse te

vrste denarja si lahko zamenjal, kadar si hotel, za zlato in sicer v isti vrednosti, t. j. za 20 srebrnih ali papirnatih kron ali pa za primerno množino bakrenega drobiža si vedno lahko dobil 20 kron v zlatu. Z drugimi besedami: Bankovec je bil krit z zlatom. Tudi v drugih državah je bilo tako. Razlika med posameznimi državnimi zlatniki je bila le v teži raznih cekinov, in različna teža raznih cekinov je določevala njihovo vrednost. Tako n. pr. je bil 20-kronski avstrijski cekin nekaj težji kakor cekin za 20 francoskih frankov in zato je bila avstrijska krona tudi nekaj več vredna kot francoski frank. Te razlike med cekini pa so bile stalne in zato je trgovec, ki je naročil svoje blago na primer iz Francije vedno lahko izračunal čisto natančno, koliko bo plačal za prejeta tuje blago tudi še čez eno leto. Bile so sicer male razlike v vrednosti obeh vrst denarja, odvisne od politike ali pa od trgovskega razvoja, zlasti od visokosti uvoza in izvoza, toda ta razlika je bila tako malenkostna, da je prišla do veljave le pri velikih vsotah. Bistveno je ostalo razmerje med domačim in tujim denarjem enako in neizpremenjeno in stalno.

Kaj je naredila vojska?

Stalno razmerje med vrednostjo domačega in tujega denarja je porušila v Avstriji vojska. Za vojskovanje je treba denarja, denarja in zopet denarja. Dobra zlatega denarja pa Avstrija ni imela dovolj. Če bi bila takratna avstrijska državna uprava poštena, bi bila rekla: Mi smo s svojim denarjem pri kraju, toraj končajmo vojskovanje, pa naj pade potem zmaga na to ali na ono stran. Tako govorjenje pa je bilo takrat, kakor se spominjamo vsi, strogo prepovedano in je veljalo glavo. V svoji sili in stiski je posegla takratna avstrijska državna uprava po obupnem sredstvu novega tiskanja bankovcev. Jasno je, da je moral postati bankovec vsed tega manj vreden, ker vsled večjega števila bankovcev ti niso bili več z zlatom popolnoma kriti, ampak le deloma. To početje avstrijske državne uprave seveda velikim denarnim zavodom in borzam ni ostalo neznano in zato je začela vrednost avstrijskega denarja že med vojno polagoma padati. Naše občinstvo v splošnem tega niti vedelo ni, ker ni dobilo v roke tujih časopisov, domači pa so morali molčati. Naraščajoča draginja je pač nekaterim bistrim glavam odprla oči, toda v splošnem so ljudje rekli, da je blago drago zaradi tega, ker ga ni. To je bilo sicer res in je bil tudi eden izmed vzrokov medvojne draginje, toda tudi padanje denarne vrednosti je bilo silno pomembno, čeprav ljudje tega vzroka v splošnem niso mnogo upoštevali, ker ga niso poznali.

(Dalje prih.)

Izdajatelj: ALBIN PREPELUH. — Odgovorni urednik: JOŽE PETRIČ. — Tiska: Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

VILJEM TREO
ARHITEKT IN STAVBENIK
Ljubljana

prevzame vsa dela visoke stavbe, kakor adaptacije starih hiš in izvršitev novih stavb, sestavo načrtov in proračunov.

Ali ste se že naročili na novo revijo
»Novi Zapiski«?

Teodor Korn, Ljubljana
Poljanska cesta št. 8.
se priporoča cenj. občinstvu za izvrševanje vseh

kleparskih in vodovodnih instalacijskih del kakor tudi za pokrivanje streh.

Vsa stavbinska in kleparska dela v priznano solidni izvršitvi. Proračun brezplačno in poštne prosto. Popravila točno in po najnižji dnevni ceni. Ambalaža in pločevine.

„TEXTILIA“ LJUBLJANA, Krekov trg št. 10.
Delniški kapital K 12.000.000.
Največja zaloga češke in angl. manufakture.
Telefon 177. Centrala: Ljubljana. Brzjav: „Textilia“
Samo na debelo! Samo na debelo!

Manufaktorni oddelek Gospodarske Zveze
LJUBLJANA, Dunajska cesta štev. 29 na dvorišču

Velika zaloga sukna za moške in ženske obleke, najlepša izbira vsakovrstnega spodnjega perila za moške, ženske in otroke in velika zaloga usnja, čevljev na drobno in debelo.

Jugoslovanska Union-banka Ljubljana-Beograd

in

Slavenska banka d. d. Zagreb

fuzijonirali sta se v

Slavensko banko d. d.

poslovne centrale:

Ljubljana, Zagreb,
Beograd.

Delniška glavnica in
rezerve K 200,000.000

Podružnice in ekspoziture:

Bjelovar, Brod n. S.,
Dubrovnik, Gornja
Radgona, Kranj, Ma-
ribor, Monoštor (Ba-
ranja), Murska So-
bota Osijek, Rogaška
Slatina, Sombor, Su-
šak, Šabac, Šibenik,
Škofja Loka, Veliko-
vec, Vršac.

AGENCIJA:

Buenos-Aires (Argen-
tinija.

AFILACIJE:

Jugoslovanska indu-
strijska banka, Split;
Balkanska banka Bu-
dapest; Bankhaus
Milan Robert Ale-
ksander, Wien.

Strojne tovarne in livarne d. d.

Ljubljana

Dunajska cesta šte. 35.

Telefon: 142 in 230.

Erzjaviti „STROJ“.

Stroji za obdelovanje lesa. — Turbine. — Železne konstrukcije
in transmisije. — Sesalke in armature. — Zvonovi.

Popolnoma varno
naložite svoj denar v

VZAJEMNI POSOJILNICI V LJUBLJANI

r. z. z o. z.

sedaj poleg nunske cerkve
l. 1923 v svoji lastni palači ob
Miklošičevi cesti poleg hotela
„Unfon“.

Hranilne vloge se obrestujejo
po 5% brez odbitka rent-
nega in invalidskega davka.

Vloge v tekočem računu se
obrestujejo po 4 1/2%.

Hranilne vloge so vezane na
dobo četrť leta po 5 1/4%,
na dobo pol leta po 5 1/2%.

Oblačilnica za Slovenijo r. z. z o. z. v Ljubljani.

Zadružna centrala za manufakturo en gros en detail.

Zgolj prvovrstni češki in angleški izdelki

Skladišče v „Kresiji“, Lingarjeva ulica 1, prvo nadstropje, — Prodajalna na drobno v
Stritarjevi ulici št. 5. — Podružnica v Somboru (Bačka), Aleksandrova ulica št. 11.

Upoštevajte pri nakupih.

Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani

prodaja iz slovenskih premogovnikov

velenjski, šentjanski in trboveljski premog

vseh kakovosti v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo, kakor tudi
za industrijska podjetja in razpečava

la čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog in črni premog.

Naslov: PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG d. d. Ljubljana, Nunska ulica 1.

Zadružna gospodarska banka d. d.

Telefon št. 21.

Ljubljana, Dunajska cesta št. 38/l.

Telefon št. 21.

(začasno v prostorih Zadružne zveze).

Kapital in rezerve skupno z afilacijami čez K 50.000.000.

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled. — Interesna skup-
nost z Sveopčo Znanstveno banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu ter z Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in
na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji. Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.